

למען

מדיניות עולמית של הסביבה

האוכלוסיה העירונית הוכפלה פי עשר במשך מאה שנה, וכיום גרים בערים המונות למעלה מ-100,000 תושבים, חלק שמיני מהאוכלוסיה העולמית (לעומת 2% בתחילת המאה ה-19).

קצב הגידול בתהליך העיור בעולם נמשך ויש לצפות שבשנות 2,000, 62% מאוכלוסיית העולם יחיו בערים.

תופעה זו מוסברת, כמובן, בגידול העצום של האוכלוסיה, אבל יש ליחסה גם לעובדה, שהתעשייה מושכת את האוכלוסיה הכפרית לערים. בו בזמן שמיכון החקלאות מצמצם את כוח האדם ליחידת שטח.

הגירה כפרית זו עתידה לגדול בעתיד, כי מניחים ש-8—12 אחוז ממעבדי הקרקע יספיקו ליצור את המזון הדרוש לאוכלוסיה, לפני סוף המאה הנוכחית. לפי ד"ר האו"ם, כרבע מהאוכלוסיה העולמית חיים באזור עירוני של 20,000 תושבים ויותר.

באמריקה הצפונית, באירופה, באוקראינה, לב בריה"מ, העיור הוא כמעט כפול במימדיו מאשר בשאר חלקי העולם. תהליך העיור באפריקה הוא הפחות מפותח בעולם. אולם ניתן להיווכח, שבאזורים הפחות מפותחים דווקא, גדלה האוכלוסיה העירונית בשנים 1950—1960 בשיעור של 3.5%—4% לעומת 2% באזורים המפותחים יותר. ותופעה נוספת: האוכלוסיה העירונית התרכזה בתוך עיר אחת גדולה ומסביבה, מבלי להתפלג בין ערים גדולות ובינוניות אחרות. מבחינת האוכלוסיה — טוקיו וניו-יורק הן שתי הערים ושני האזורים האורבניים הגדולים בעולם. המחסור בדיוור יוצר בעיה עולמית, ואליה יש להוסיף את הכפלת משכנות העוני, הקיצוץ בשטחי הירק, החנק בעורקי התחבורה, הגידול בתאונות וזיהום האויר; בעיה זו מעיקה על כל הערים הגדולות, בין אם זו פריס, שצפיפות אוכלוסיתה הגיעה לשיא של 32,300 תושבים לק"מ מרובע ובין זו כלכותה או ניו-יורק.

הסביבה כנושא לדיון

הפיתוח הבלתי מבוקר של חברתנו הצרכנית והטכנולוגית חושף אותה בפני הרחבת הפורענות ממנה אנו סובלים כבר עתה ואשר פוגעת בנו בסביבתנו הטבעית. פורענות זו של העולם המודרני היא בדרך כלל מורגשת וניתנת להערכה. היא בולטת במיוחד בתחום התברואה.

זיהום המים

זוהי צרה צרורה המדאיגה את האוכלוסיה יותר ויותר. שתיים מהסיבות העיקריות והבסיסיות לצרה זו מוכרות היטב, שלא לדבר על זיהום מי הנחלים הזורמים ליד אדמות

רוויות חמרים כימיים והמזדהמים מהם. שתי הסיבות העיקריות מקורן בפעילות התעשייתית ובשימושי הבית.

התעשייה משתמשת בשפע של מים. בתהליך הייצור מתמזגים במים יסודות אשר משנים בצורה יסודית את הרכבם ואיכותם. מים מזוהמים אלה חייבים להיטהר בטרם יישפכו לנהר. יתכן ואין אמצעים לפעולת טיהור זו. או יש אמצעים אך אין מפעילים אותם.

התופעה השכיחה ביותר היא שפיכת מים חמים מדי לנהרות, דבר שמסכן את עולם החי בנהרות.

הסכנות לבעלי החיים הן גדולות אם אין נוקטים באמצעי הוהירות המתאימים. הישובים משתמשים בנהרות כמזבלות וכתעלת ביוב. אין זה מחוזה נדיר לראות נחלים מכוסים בשכבת קצף של חמרי ניקוי, כשקליפות ירקות ופסולת שטות בהם. לא רק המים המתוקים מזוהמים. גם מי האוקינוסים מועדים לזיהום כתוצאה מתנועת אניות ופליטות הגזים שלהן. ברור איפוא שבעשורים הבאים מי הים לא יהיו מוגנים יותר מפני הזיהום ממי הנהרות. נוכח הסכנה המאיימת על איכות המים, ברור לכל שאם לא יינקטו אמצעי זהירות, לא רק שיחסרו מים מתאימים לשתייה אלא לא יהיו מים בכלל, משום שאנו מבזבזים אותם כאילו היו בבחינת אוצר בלתי גדלה.

זיהום האוויר

אם האנושות לא תמות מצמא, היא עלולה לגווע מחנק. כי האוויר מזוהם יותר ויותר, בעיקר בריכוזי אוכלוסיה גדולים או ליד אזוורי תעשייה. באזורים הכפריים וההרריים בלבד יש עוד אוויר צח.

התעשייה תורמת רבות לזיהום האוויר. עשן שחור וסמיך טעון גזים רעילים ואבק מכסים את הנוף. בתוך העיר, תנועת המכוניות מביאה גם היא לתוצאות מסוכנות עקב פליטת גזים רעילים. ניסוף לכך את פליטות הגזים מההסקה המרכזית הביתית, שלא תמיד היא מכוונת כראוי וכתוצאה מכך נפלטת גפרית וחמרים מסוכנים אחרים. הפיצוצים האטומיים מזוהמים את האוויר לא רק בסביבת הפיצוץ אלא גם באזורים מרוחקים מאוד. סכנת מחסור בחמצן מאיימת על האנושות. לא רק בגלל זיהום האוויר, אלא בהתחשב בעובדה, שפעילויות מודרניות רבות צורכות כמויות גדולות של חמצן, ובו בזמן האדם המודרני מחסל שטחי ירק המייצרים חמצן כדי להקים ערים או כדי לבצע תכנון מחדש אשר לעתים קרובות הוא נעשה בצורה גרועה.

התגברות הרעש

ההלם הנגרם על-ידי הרעש מורגש כבר חזק על-ידי האוכלוסיה. בתעשייה הרעש הוא בדרך כלל דבר בלתי נמנע, על אף הנזק שהוא גורם רק לפועלים בעבודתם. אולם כיום הרעש פוגע גם בתושבי הערים, הואיל ותהליך העיור מקרב את אזוורי המגורים לאזוורי התעשייה. לעתים קרובות אנו רואים מפעל בתוך העיר והרעש הבא ממנו מהווה מיטרד לתושבים. מערבלי בטון ופטישי אויר הבונים, הורסים ומתקנים כבישים ומערכות עירוניות אחרות אף הם גורמים לרעש מחריש אזוניים, התוקף את מערכת העצבים. ידוע מה רב הנזק לאדם החי בקרבת שדות תעופה, כאשר עוצמת המטוסים הולכת וגדלה. לכל אלה יש להוסיף את הרעשים הביתיים הגוחלים את מנוחת הערב ואשר מגבירים את התהדה המאפיינת את המבנים המודרניים.

השיירים והפסולת

אלה מהווים מקור סכנה לאדם אם לא נאספו ולא הושמדו כראוי. חושבים על שריפה כללית של חמרי פסולת, השאלה היא מה לעשות באפר? כל הערים חייבות לשתף פעולה בחקר פתרון הבעיה אם אינן רוצות לשקוע בו. בעיה נוספת היא כיצד להשתחרר מגרוטאות של המכוניות; מבתי הקברות למכוניות הנמצאים בשולי הערים ומהשלדים המזוהים בצידי הדרכים המהווים לעתים סכנה לבריאות הציבור.

איומים לחיי האדם

האם האדם מודע לסכנות הציביליזציה המאיימות על חיו? הטיפולים הכימיים בחקלאות ובייצור המזון עלולים לפגוע קשות בבריאות הציבור אם לא יינקטו בעוד מועד באמצעי הגנה רציניים.

המדע איפשר ע"י שימוש בקוטלי חרקים לשנות בצורה רדיקלית את תנאי חיינו ואת התזונה. עם זאת אין לשכוח, שהשימוש בחומרים כימיים איננו תמיד בלתי מזיק. המזונות אינם היחידים הנפגעים ע"י זיהום כימי. התרכובת של מספר מוצרים סינתטיים יוצר תנאים מתאימים להתפתחות מחלות אלרגיות. מלבד הסכנה הכימית לבריאות האוכלוסיה, קיימת בעית הבטיחות. יש להילחם בתאונות העבודה באמצעי מניעה יעילים. מדאיג המספר הגובר והולך של תאונות דרכים. המכוניות מתרבות בכבישים, אך מבנה התשתית אינו משתנה ואין משפרים את תנאי הבטיחות.

כל המיטרדים הפיסיים שאנו סובלים מהם והמתייחסים לסביבה הטבעית. שבה אנו חיים אינם סוף פסוק. יש גם מיטרדים הנוגעים לסביבתנו האינטלקטואלית ואשר עלולים לפגוע בתודעתנו ובחיינו הפרטיים, כגון הפיתויים שבפרסומת המודרנית. חוסר האובייקטיביות של צנורות המידע, העתונות הרודפת שערוריות וסנסציות, הריגול של האינטימיות בחיים הפרטיים, מספר הרגלים מסוכנים שפותחו בחיים המודרניים, כגון שתיה, עישון, שימוש בסמים ובתרופות מסוימות ומכשירים אלקטרוניים. יש להוסיף על כך את המיטרדים הנובעים מן האדמיניסטרציה במובן הרחב של המילה והם: האיסיות והפורמליות המסובכת, הניירת, אי הסברת פנים לצרכן, העריכה הגרועה של טקסטים החששות הקשורות במיכון המידע.

העיר למען האדם

גודלו של העיר המודרני, אופיו האוניברסלי וחד-סטיותו מעמידה בספק את התדמית המסורתית של העיר.

כדי להתמודד עם צרכי המגורים ועם תופעת גידול הערים המואץ, הוקמו גושי בנינים בפרברי הערים הקיימות ללא מיתקנים קולקטיביים, שטחי ירק ומקומות מפגש. שירותים המציעים את המגורים בעיר.

היתה נטייה מוגזמת לתיכנן את העיר לפי דרישות התחבורה המוטורית, דבר שגורם למיטרדים רבים לאוכלוסיה. תהליך חידוש הערים נעשה בדרך כלל ע"י "גילוח" הכובעים הישנים מבלי לשמור על יצירות ארכיטקטוניות ואתרים בעלי חשיבות היסטורית. שכן בצד השיקול הפיננסי הקר אין מביאים בחשבון שיקולי אסטטיקה או דבר כמו שמירה על אבנים ישנות.

לעתים קרובות, הנימוקים של בריאות הציבור היוו תואנה שקל להשמיע אותה, אך

איש לא טרח לחפש בהתמדה את הסיבות האמיתיות המסתתרות מאחוריה. זה עלול היה להביא להיעלמות מושלמת של רובעיים מסוימים בערים הגדולות. גישה זו איננה עדיין נחלת העבר. היא אם נזכרה את פרשת רובעי האל ומרי בפריז כדי להשתכנע בכך. מערכה גדולה חייבת להתנהל נגד ההסתערות המשותפת של הכסף, הטעם הרע, הטמטום וחוסר הדמיון, וזאת כדי לשמור או ליצור מערכת אורבנית מאחזת, תוך שמירת ערכי העבר.

העיר נמצאת במשבר והאדם אבוד בתוך ג'ונגל אשר בו „התמזורים החליפו את מקומם של העצים והחצים חונקים אותם כמו צמח הליאנה“.

אם החץ היה אחד האמצאות היקרות של האדם כדי להגן על עצמו הרי כעת עליו להתגונן בפני החצים, בימי הביניים די היה בסוס כדי לנוע ממקום למקום. כיום יש צורך ביותר מאלף חצים בדרך מפריז לבריסל. אנו נמצאים בתוך לברינט אשר האדם אובד בתוכו.

דרושה מסגרת חדשה לנופש

משום שאם האנשים יתקבצו יותר ויותר במקומות הנקראים עדיין ערים, יהיה להם צורך למצוא מסגרת טבעית של נופש כדי לנוח מכל המיטרדים הסובבים אותם. התור פעות של יציאה לסוף שבוע, ושל רכישת מקום מגורים משני מהוות הוכחה לכך.

החיפוש אחרי הירק, היב, השמש והשלג ילך ויגהל, לרוע המזל, בעוד שהאדם מחפש יותר ויותר את הטבע כדי למצוא בו קצב חיים מאוזן שאבדו לו בערים, הוא מתייחס אליו בפועל כאילו התכוון להרסו. הוא בונה לו בית במקום שמוצא חן בעיניו בלי להתחשב בפגיעה בנוף.

הוא פוגע בצמחיית הכפר, ההרים והיערות. לאחר שהיית בחיק הטבע הוא מותיר אחריו פסולת, ניירות, שמנים וכו', הוא מביא לטבע רעש טרנזיסטורים, לעתים כתוצאה מחוסר אחריות מהווה האדם גורם לדליקות רציניות. האדם מנצל בצורה אנוכית את הטבע ללא דאגה לזולת.

אי אפשר לא להזדעזע כשהואים באיזה תאבון כובשים האינטרסים הפיננסיים את המקומות השקטים המעטים כדי להקים בהם ישובים ההורסים את שיווי המשקל הטבעי אך משרתים את האינטרסים שלהם. הטבע יכול להיות המפלט האחרון של האדם. בנסיונו להתנגד למאמצים המוזיקים של החיים המודרניים.

השלטונות חייבים לדאוג שסיכויי אחרון זה לא ייהרס על ידי שרירותם של יחידים.

לשתף פעולה או למות

הפתרונות המתאימים לצרכי האוכלוסיה הם בתחום אחריות האזרחים ונציגייהם המוכשרים: טכנאים, אנשי אמנות מכל התנועות, ארגונים ואגודות המעורבים כולם בחיי העיר.

המאבק נגד כל הויהומים, התקופנות והמיטרדים המאיימים על האדם לא יוכל להתחיל ביעילות, אלא אם כן הפעולה תהיה מתוכננת ומתואמת בהיקף עולמי. לערים יש בשלב זה אחריות ראשונית. הן חייבות להשתלב בצורה הדוקה בפיתוח ובביצוע מדיניות עולמית של הסביבה.

שיתוף פעולה או מוות — כך נראית האלטרנטיבה הטרגית של תקופתנו.

הבעיות שנוצרו ע"י העיור וכל תוצאותיהן נוגעות ישירות לכל האזרחים.